

Lawrence Norfolk: *Vadkan képében*

A nemrégiben hazánkban is megfordult Lawrence Norfolk a kortárs angol irodalom egyik leg(el)ismertebb szerzőjévé lépett elő az elmúlt években. Míg kritikusi szinte kötelességszerűen a „posztmodern” címkét próbálták ráaggatni műveire, addig a definíciókkal mit sem törődő olvasóközönség kiemelkedő példányszámban vásárolta a sikert hozó *Lemprière-lexikont* és *A pápa rinocéroszát*. A két komótosan hömpölygő, hatalmas ismeretanyagot görgető, mégis a hagyományos elbeszélés medrében haladó történelmi regény után a *Vadkan képében* helyenként már eltér a jól bevált recepttől. Új könyvében Norfolk az antik mitológia és a huszadik századi történelem töredékeit helyezi egymás mellé, amelyek összeillesztése a megszokottnál nehezebb feladatot ró az olvasókra.

A görög mondavilág jól ismert alakjai Kalüidón földjén gyülekeznek, hogy leszámoljanak az ott tomboló vadkannal, amelyet a megszkott áldozat elmaradásán felbőszült Artemisz istennő küldött a békés vidékre. Az elszánt harcosok között csupán egyetlen nőalak bukkan fel, Atalanté, aki könnyedén felveszi a versenyt társaival. Az egyre kilátástalanabb üldözés során a hősök serege rohamos fogyatkozásnak indul.

Végül csupán hárman maradnak talpon, hogy szembenézzenek a fenévaddal...

A helyszín ugyanaz, csak a szereplők változnak. A görög hegyek között a partizánok maroknyi csapata már készen áll, hogy csapdát állítson a náci Németország megszálló katonáinak. Vezérük, a Thüella álnév mögé rejtőző lány kegyetlen bosszút esküszik a szülőfalujának földig rombolását és a lakosság lemészárlását elrendelő Eberhardt ezredes ellen. Az eseményeket Solomon Memelel, a bukovinai deportálásokról menekülő s végül a partizánok közé sodródó költő örökíti meg *Vadkanvadászat* című, mitológiai köntösbe burkolt eposzában. Memel költészetének a háborút követően Európa ünneplélt művészeinek sorába emeli. A dicsőítő kórusba azonban hamarosan egy új, titokzatos hang gyűl; célja nem más, mint megkérdőjelezni a költő művészi és emberi hitelességét. Újabb hajsza veszi kezdetét, amelynek legfőbb tétje immár a vadkanvadászat krónikásának önértelmezése.

A *Vadkan képében* első pillantásra egyszerű allegóriának tűnhet. Az elővigyázatlan olvasó könnyedén tesz egyenlőséget a Kalüidón földjén pusztító fenévad és az Európát fenyegető fasizmus, valamint a helén hősök és a görög ellenállók közé. A lassan kibontakozó, majd fokozatosan egyre összetettebbé váló történet azonban nyíltan ellentmond en-

nek az olvasatnak. A hőeszokok igen-csak esendőnek bizonyulnak, s lassan az is kétségessé válik, létezik-e egyáltalán a szörnyeteg, amelynek eljöttére szövetkeztek. Eberhardt démoni maszkja csupán egy szürke hivatalnokot takar, azt pedig egyre nehezebb eldönteni, Thüellát vajon bátor szabadságharcosnak, rögeszmék rabjának vagy az amúgy is meglehetősen tehetetlen partizánok közé férközött árulónak kell-e tekintenünk. A legnyugtalanítóbb kérdés még hátravan: kicsoda valójában Memel, aki a párhuzamosan futó cselekményszálakat hivatott egységbe foglalni? A háború iszonyatán felülemelkedő s annak utólag értelmet adó művész? Vagy a történelem vak erői által bábként rángatott kisember, aki nemhogy a szeme előtt zajló tragédiával, de önmagával sem képes szembenézni? A konklúzió levonását, talán mondanunk sem kell, a szerző átengedi az egyre gyanakvóbb olvasónak.

Norfolk, bár történelmi regényt ír, egyúttal a műfaj ellentmondásaira hívja fel a figyelmet. A világégések évszázadában Európa nemzetei (győztesek és vesztesek, hódítók és áldozatok egyaránt) végképp eljártak a lehetőséget, hogy múltjukat a költészet vagy a mítosz rangjára emeljék. Amennyiben mégis így tesznek, egyben lemondanak arról, hogy valaha is képesek legyenek megérteni, feldolgozni a történte-

ket. Az önvizsgálat és a múlttal való szembenézés azonban, akárcsak a regény (anti)hőse, Solomon Memel számára, korunk emberének is egyre sürgetőbb kötelességet jelent. Hiszen nem szabad elfelejtenünk: „szörnyeket mi magunk szerkesztjük”.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Szentgyörgyi József,
Athenaeum 2000 Kiadó, Bp., 2002. 318 o.
2990 Ft)

Závada Pál: *Milota*

Öt éven keresztül lehetett már tudni, milyen *egy* Závada-regény, mire 2002 tavaszára – a grammatikai többség szám formális megvalósulásával – végre az is kiderült, milyen Závada Pál „regényeinek világa”... Az először 1997-ben (azóta számtalan alacsonyabb példányszámú utánnomlásban) megjelent *Jadviga párnáját* ugyanis kerekén ennyi idő múlva követi a *Milota* címmel közreadott második román. Nagy várakozás előzte meg, miután a *Jadviga* annakidején komoly figyelmet keltett. Most itt van, hogy hódítson. Rengeteg munka, érzés, érzék, érzékenység, kultúra és kulturáltság, finom arányérzék, ívelt kompozíció. Lélektanilag hite-